

A. STEFFEN

KRISE
V ŽIVOTĚ UMĚLCOVĚ

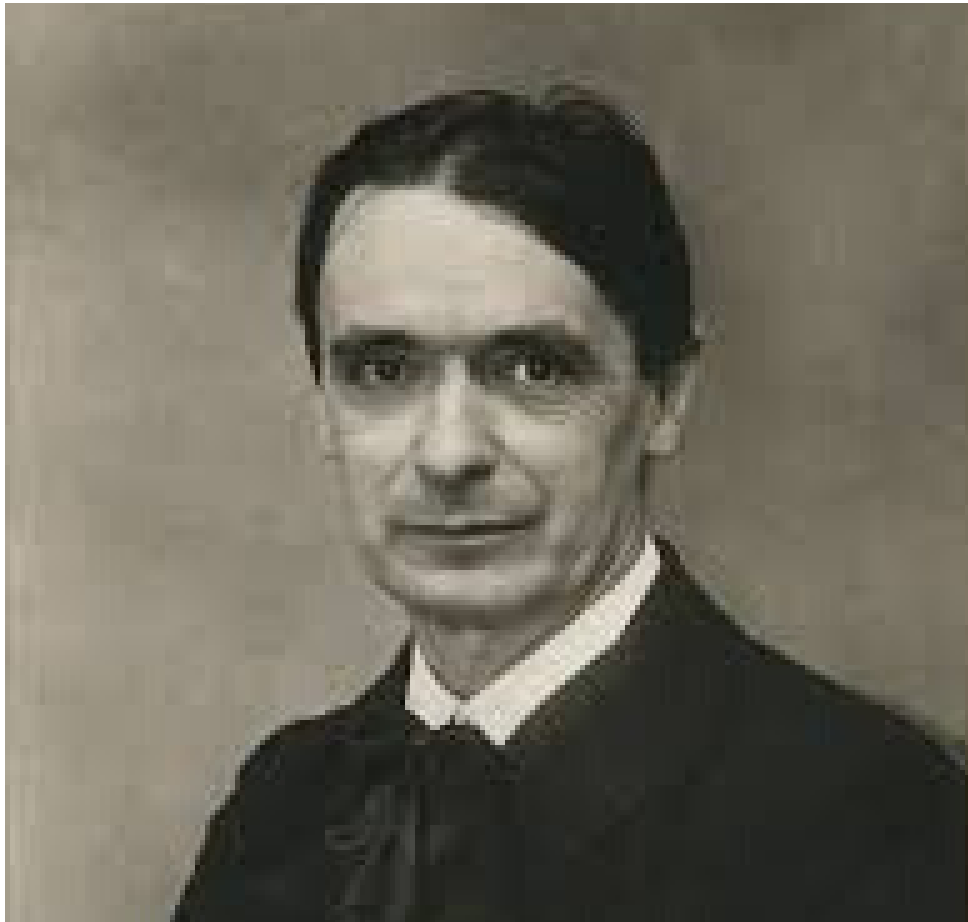
PŘELOŽILA

MILADA TOPIČOVÁ

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ

MCMXXVIII

*RUDOLFU STEINEROVI,
nejobsáhlejšímu duchu
naší doby*

KRISE V ŽIVOTĚ UMĚLCOVĚ

I.

Krise, kterou umělec v přítomném období prožívá, musí být dříve pochopena, než může být překonána. To cítí tvořivý člověk, jako neklid a úzkost, jako stále tíživější otázku: „Co mám dělat?“ Ponejvíce se však přes tuto náladu nedostane. Nenachází odpovědi, protože se mŕe, která naň doléhá, vyhýbá a dává se svěsti pudem k hlubší neuvědomělosti, nebo touhou po vyšší zákonitosti. Leká se skutečného sebepoznání a poddá se raději říši pod sebou, přírodě, nebo říši nad sebou, božství. Obé je kletba. Buď své „Já“ snižuje, nebo ubíjí, aby se stal tvořivým. Míní, že jiného východiska není.

Tento zažitek zpracoval Ibsen ve svém posledním díle, dramatickém epilogu: „Když my, mrtví, procitáme“. Mrtvými rozumí ty, které zničil duch, který chce tvořiti. Ducha, který staví, neznal. Nemohl ještě napsati dramatu, které by se bylo jmenovalo: „Když jsme skrze ducha k životu probuzeni“. Náležel ještě temnému století.

Rudolf Steiner, který na konci téhož století jakožto vydavatel „Magazin für Literatur“ upřel svůj zrak na současné myšlení a vyslovil názory, které se dnes potvrzují, viděl v Ibsenovi básníka, který dovedl se nejnaléhavěji ptáti, sám však trvalých odpovědí dáti nemohl.

Henrik Johan Ibsen
bol nórsky dramatik,
spisovateľ a maliar.

„Ibsen zdá se dělit lidi ve tři druhy,“ praví.
„V nevinné děti přírody, které užívají života plnými doušky, ve tvořící, kteří životu odumírají, protože chtějí dále, přes něj. A v přátele umění a snílky skutečnosti, kteří horují ve své nesoudnosti o spojení tvorby s přírodou. Na první rod hledí s lítostí. V druhém vidí sou-druhy vlastního tragického osudu. Nad třetím propuká v jízlivý smích.“

Tento třetí rod, nesoudné obecenstvo, objednává u umělce (hlavní osobou hry je pře-sochař) svá poprsí a dostává, aniž toho pozoruje koňské tváře, oslí tlamy, psí lebky, prasečí hlavy a volské tlamy. Dodavatel se směje, a smích ten udržuje ho při životě, ježto mu propůjčuje nutnou porci sebevědomí, nepřipouští však vyššího vývoje, neboť je v základě pouhým úšklebkem nad sebou samým: sebesoud a sebezničení.

Ibsen se sice odvážil pozvednouti Já do vědomí. Viděl však v bytosti, která se odhalila, jen to nižší. Nenacházel v přítomnosti sil, které by byly dosti mocné, aby proměnily zvíře, které na něho vyskočilo. A do minulosti se vraceti nechtěl, k tomu byl příliš čestný, neboť cítil, že dlužení se u dřívějších období bylo by znamenalo odsunutí, zapření, obelhání tohoto Já.

Každá doba má svoji úlohu. Naše jeví se, když fakta i události nepředpojatě posuzujeme, takovouto: přivést do správného souzvuku v sebevědomí: myšlení, cítění a chtění. Tento

cíl prohlédá všemi chaotickými událostmi přítomnosti. Chce se vyžít v každém člověku, ať je učencem, umělcem či i dělníkem. Vyvolává úžasy a zmatky, ježto nebývá přiznán a pochopen.

V dřívějších dobách nebylo myšlení, cítění a chtění ještě oderváno od sebe takovým způsobem, jako dnes. Tvořilo ještě jednotu, a v jednotě té nebylo posud sebevědomí. Teprve když sebevědomí (říkám schválně sebevědomí a ne sebecit, neboť jedná se o vědomí a nikoli cítění) bylo zrozeno, počala se jeviti spára v duši. To jest v XV. století. Tu vidíme, kterak vedoucí osobnosti počínaly tvořiti z osvobozeného intelektu. Vidíme, jak na náboženském poli Luther, na vědeckém Kepller, na uměleckém Dürer vylupovali z obsáhlejších zažitků rozumové vědění, přírodopisné badání, matematické konstruování. Bylo by snadno dokázati z dějin, že zrození duše vědomé připadá do této doby vývojových dějin lidstva.

Ke studiu porodních bolestí, které tehdy začaly a dnes ještě nijak ukončeny nejsou, nemůžeme najíti příhodnějšího osudu, než jaký měl Bedřich Schiller. Neboť prožil krisi tuto nej-uvědoměleji ze všech myslitelů, až po dnešní dobu.

Rád bych uvedl jediným skokem do středu ducha jeho, a to mohu známou charakteristikou, kterou dává Goethe Eckermannovi, jenž ji zachoval ve svých Rozhovorech. Goethe praví:

„Všemi díly Schillerovými táhne se myšlenka svobody a idea ta běže na sebe jinou podobu, jak Schiller kráčel dále ve svém kulturním vývoji a sám se stával jiným. V mládí byla to svoboda tělesná, která ho zaměstnávala a která přešla do jeho díla; v pozdnějším věku je to svoboda ideová. Že tělesná svoboda Schillera v mládí tolik zajímala, často leželo částečně v povaze jeho ducha, většinou však pocházelo z nátlaku, který musil vytrpěti na vojenské škole. Později však, ve svém zralejším stáří, přešel k svobodě ideové a skoro bych řekl, že idea ta ho zabila.“

Těmito slovy je vyjádřen prapud Schillerův, jímž je vedena celá filosofie jeho. Okolo zážitku svobody točí se celé myšlení, cítění a chtění jeho. Je nutno dojítí definice tohoto zážitku svobody, abychom stavěli na pevném základě. Souvisí se zážitkem Já, není však s ním totožno. Jsme od přírody bytostí, která si říká Já a cítí se býti jednotlivcem. Kolem třetího roku asi počíná dítě, které až dosud o sobě mluvilo ve třetí osobě, které říkalo „Jenda má hlad“, náhle mluvit v první. „Já,“ řekne, „chci jíst!“ Schopnost říkati Já jest milost, dar, který přijímáme. Já je darem přírody. Zvolá-li člověk: Já jsem!, měl by cítiti: nikoli svým, nýbrž kosmickým činem!

Já je nám darováno. Darováno, musí však každým jednotlivcem býti vysloveno a tím potvrzeno, zpečetěno. Toto přitakávání přírodě

FRIEDRICH VON SCHILLER.